

Reportatge Text: Toni de la Torre

ESPREMENT

Tolkien

Amb la publicació del treball filològic 'La llegenda de Sigurd & Gudrun', Christopher, el fill de J.R.R. Tolkien, continua explotant el llegat del creador de la Terra Mitjana

Si J.R.R. Tolkien hagués conegut el destí dels seus textos pòstums molt probablement hauria cremat tots els papers que tenia a l'escriptori i desheretat els seus avariciosos familiars. Almenys, això és el que hauria fet Bilbo si hagués sabut que els seus tresors anirien a parar a mans de Lobèlia, i és ben sabut que aquest personatge era l'*alter ego* de l'escriptor anglès, que si avui fos viu i entrés en una llibreria tindria un cobriment de cor que l'enviaria de tornada a la tomba. El creador de la Terra Mitjana era un autor extremadament perfeccionista i obsessiu amb el detall, fins al punt que la seva obra més ambiciosa, *El Silmarillion*, no va arribar a publicar-la en vida. Ni tan sols després de treballar-hi més de 59 anys (des del 1913, quan en va escriure el primer fragment, *La història de Kullervo*, fins al 1972, quan va morir a la seva casa rural de Bournemouth, amb els textos encara a mitges) i sota la pressió que el seu editor, Stanley Unwin, va afegir des dels anys 60, quan *El senyor dels anells* es va convertir en un fenomen.

Quina seria l'expressió que li quedaria ara a Tolkien si veiés que el seu llibre inacabat es pot trobar a les llibreries? I el que és pitjor, què pensaria en veure que al seu costat hi ha altres obres que recullen textos seus incomplets? Probablement pensaria que és cosa de Mordor, però després voldria demanar explicacions al seu fill Christopher. Les mateixes explicacions que des de ja fa uns anys estan demanant

els seguidors de l'autor britànic, que si bé han aplaudit la publicació del *Silmarillion* (una obra del tot imprescindible per entendre la mitologia que hi ha darrere l'obra de Tolkien) i també els *Contes inacabats de Númenor i la Terra Mitjana* (que acaben de completar el mapa històric de l'autor), cada cop tenen menys clara la utilitat d'algunes de les publicacions més recents.

És el cas de la fabulosa obra *La història de la Terra Mitjana*, que ocupa fins a 13 volums en els quals Christopher Tolkien

NEW LINE PRODUCTIONS

desgrana, exposa i especula sobre els papers del seu pare. I també del recent *Els fills d'Hurin*, que tot i que completa part de la mitologia de l'autor, ha estat una obra decebedora pel que fa a la seva qualitat literària. No és cap secret, més aviat és una evidència, que el fill de l'autor ha intervingut més en els textos del que seria recomanable. Quina part pertany a Tolkien pare i quina a Tolkien fill? Però el que encara és pitjor: per què publica Christopher una obra que el seu pare no

va voler publicar en vida? I encara tenim una tercera pregunta: han de devorar els seguidors de l'autor aquestes obres pòstumes inacabades, imperfectes, que Tolkien no va voler que sortissin a la llum? Algun dia se li acabaran a Christopher Tolkien els textos inèdits del seu pare?

L'última novetat sortida del calaix

De moment, ens trobem que arriba a les llibreries *La llegenda de Sigurd i Gudrum*, la nova obra inèdita del fantàstic creador de la Terra Mitjana. Però aquesta vegada el fill de Tolkien ha fet un pas més enllà. Ja no es tracta d'una obra incompleta que ell ha acabat d'inflar fins a donar-li forma, sinó d'una obra que ni tan sols és del mateix J.R.R. Tolkien. Malgrat que ha estat publicada com si el britànic en fos l'autor, en realitat el que és aquest llibre és una adaptació de l'*Antiga Edda*, una col·lecció de poemes escrits en nòrdic antic i preservats inicialment en el manuscrit medieval islandès *Codex regius*.

Tolkien creia que la filologia podia portar-nos fins i tot més enllà del significat

Amb Tolkien, sense Terra Mitjana

Tots els lectors de Tolkien que esperin trobar en aquest nou llibre algun nou detall sobre la seva mitologia, ja poden rebaixar l'expectativa. El que presenta *La llegenda de Sigurd i Gudrun* són dos poemes nòrdics adaptats per l'autor britànic que no tenen res a veure amb Gandalf i companyia ni tampoc amb la Terra Mitjana. En el primer dels poemes seguim l'ascensió de l'heroi Sigurd, que comença amb l'assassinat de Fafnir, el més cèlebre dels dracs, i la seva arribada a la cort dels Nibelungs. El segon dels poemes centra la seva atenció en Gudrun, la germana

de Sigurd, i el seu paper en el destí de l'heroi. Els poemes, que estan presentats en una edició bilingüe anglès-català (perquè el lector no es perdi cap detall del text, però també perquè, si no, el volum seria massa breu), presenten escenes de gran intensitat dramàtica, passions frustrades i lluites acarnissades. Però sobretot revelen un món antic, profund i fosc que va ser una de les inspiracions de Tolkien en els seus anys a la Universitat d'Oxford, etapa en què va escriure *El senyor dels anells* i va acabar de donar forma a la seva mitologia.

NEW LINE PRODUCTIONS

Última imatge coneguda de J.R.R. Tolkien, del 1973, repenjat en un arbre centenari. Viggo Mortensen en un cartell d'«El senyor dels anells». A dalt, la silueta d'alguns dels protagonistes de la famosa trilogia

REUTERS

de les paraules i obrir-nos el camí cap a conceptes i mons desapareguts. Aquesta és una de les claus de l'autenticitat de la Terra Mitjana, ja que ell no pensava que l'estigués creant, sinó que l'estava reconstruint. Per fer-ho, es remuntava a un món imaginari que ell creia que havia existit des de temps antics, almenys en la imaginació col·lectiva, i del qual se'n podien trobar evidències lingüístiques. És a partir d'aquesta creença que Tolkien va començar a estudiar textos antics, com el poema en anglès antic *Beowulf* (en va escriure un apassionant estudi l'any 1928) i els textos poètics d'autors desconeguts que componen l'*Antiga Edda*. I no era l'únic que s'havia entregat a aquest minuciós treball filològic. Abans, Elias Lönnrot va reunir els textos, cançons i balades dispersos per Finlàndia per compondre el *Kalevala*, el poema èpic nacional del país. També els germans Grimm van iniciar la seva recerca arqueològico-literaria. I aquesta era probablement una de les ambicions de l'autor, que escrivia: "Tinc l'esperança de crear un cos de llegendes més

o menys connectades que pugui dedicar a Anglaterra, la meua pàtria".

El mateix any en què Tolkien va començar a treballar amb els versos de l'*Antiga Edda*, el 1931, va entrar a formar part del cercle literari The Inklings, juntament amb C.S. Lewis, Owen Barfield i Charles Williams, entre d'altres. El grup, que tenia en comú la passió pels textos antics i la mitologia nòrdica, es reunia a l'habitació del Magdalen College que tenia l'autor de *Les Cròniques de Narnia* a Oxford, o bé en qualsevol pub que, condició indispensable, no tingués ràdio (motiu pel qual sempre acabaven al Eagle & The Child). Va ser en aquest entorn que Tolkien va començar a elaborar els primers fragments d'*El senyor dels anells*, els quals llegia en veu alta al grup per rebre'n l'aprovació o els consells, i l'estudi dels textos antics va quedar com una distracció d'interès filològic i alhora com una base d'inspiració per a la seva obra, mantenint-se com una força submergida en les profunditats de la Terra Mitjana.

D'aquesta època daten els textos resca-

El fill de Tolkien reescriu els textos inèdits del seu pare

tats per Christopher Tolkien, que consisteixen en dos poemes de l'*Antiga Edda* que Tolkien va transformar en anglès modern ajustant-se a la mètrica de la llengua nòrdica. Aquests poemes porten el nom de *Völsungakvida en nýja* (*El nou cant dels völsungs*) i *Gudrúnarkvida en nýja* (*El nou cant de Gudrun*), i tots dos junts for-

men el que el fill de l'autor anomena els *Nous cants*, tot i que per a la seva publicació s'ha optat pel títol més atractiu de *La llegenda de Sigurd i Gudrun*, que són els noms de l'heroi protagonista i la seva germana. Per tant, coneixent-ne els orígens, no es pot dir que aquest llibre sigui una traducció, però tampoc una obra de J.R.R. Tolkien. Es tracta d'un treball filològic i, com a tal, el seu interès es limita a l'àmbit estrictament acadèmic o, en cas de ser un seguidor desfermat de l'autor, com una manera de llegir els textos que van inspirar-lo escrits de la seva mà, per recórrer els mons que Tolkien va estimar, explorar les seves influències i, per què no, sentir-se un més del grup d'Inklings interessats en un món desaparegut, reunits al voltant d'una cervesa i fumant amb pipa.

Allunyat de l'univers de Tolkien

Això sí, que cap lector esperi trobar a *La llegenda de Sigurd i Gudrun* cap personatge o paisatge de la Terra Mitjana. L'únic motiu per llegir aquest llibre és acostar-se a Tolkien, però no té res a veure amb el seu univers. Fins i tot si el lector està interessat en l'*Antiga Edda* trobarà més interessant la traducció dels poemes de William Morris i Eirikr Magnusson, que continua sent l'edició de referència, principalment perquè Tolkien ha suprimit diversos episodis i detalls dels poemes, com ara l'espai dedicat a la relació entre Sigmund i la seva germana Signy, o la matança de Swanhild. És més que probable que el motiu d'aquestes elisions sigui que el text de Tolkien està inacabat, motiu pel qual no va voler publicar-lo quan era viu. En una carta a W.H. Auden del 1967, l'autor definia els poemes com "un exercici per aprendre l'art d'escriure poesia al·literativa" i "un intent d'unificar el material de l'*Edda* sobre Sigurd i Gunnar". El britànic no ho considerava una obra acabada, ni tan sols des del punt de vista filològic, sinó un exercici, un intent. Això, esclar, no ha frenat el fill per publicar els poemes sense aclarir a la portada el nivell d'autoria del seu pare. Tothom sap que si edites un poema nòrdic no te'l comprarà ningú, però si aquest mateix poema porta el nom de J.R.R. Tolkien en vendràs milers d'exemplars arreu del món.*